

Om meningen med livet på landet

Författaren David Jonstad längtar efter ett lugnare liv som sliter mindre på miljön, så han, sambon och barnen flyttar ut på landet. Men stressen ökar istället för att minska, och klimatavtrycket minskar inte heller speciellt. Lisa Gålmark har läst Jonstads bok *Meningen med landet* och undrar om inte problemet ligger i relationen till djuren.

Vad är landet? Vad är naturen? En grupp förskolebarn tillfrågades: Vad är en farfar? Kan ni rita en farfar? Barnens teckningar hade olika färgnyanser men i stort sett visade de alla en person nära undergången. På inbjudan kom barnens äldre anhöriga och hämtade sina barnbarn. Kontrasten mellan barnens föreställning och verklighetens åttiopluskillar i keps direkt från gymmet var total.

Hur tänker vi oss landet? En bit in i författaren David Jonstads experiment att skapa sig ett jordat liv – en föresats med litterära anor från Henry David Thoreau – drabbas jag av frestelsen att avvisa dess budskap som ett försvar för en schablon: den till varje pris slaktande och jagande människan i krig mot sin egen skörhet och världens föränderlighet. Vi ser honom – inte nödvändigtvis men oftast med traditionellt manligt genus – svingande yxan, avlossande geväret, tuggande på ett avblodat stycke av en nyss levande kropp, uppfylld eller belåten av maktrusning och (kortvarig) livskänsla.

Men att direkt tillbakavisa vore att låta saken väga för lätt. Och det vore att föreslå en generellt sett felaktig bild av nutidens folk i manskategorin. Budskapet som följer av vittnesmålen i Jonstads essäistiska eller kåserande *Meningen med landet* (Ordfront 2021) är nämligen för allvarligt – ja, för meningsbärande – för att tjäna som underhållning. Så i stället ska jag invända mot bokens huvudsakliga etiska resonemang – i synnerhet det som rättfärdigar våld och dödande.

Men låt oss först försöka förstå. Författaren flyr storstadens smuts och buller för att komma undan stress och en upplevd delaktighet i miljöförstöring och klimatförändringar. Och inte minst för att förbereda sig inför den kommande civilisationskollapsen. På landet finns ett liv med inflytande över maten, sysslorna och vardagen, utan onödiga produktprocesser och mellanhänder. På landet finns redan ingångna stigar och landsvägar. En ursprunglighet, tydliga rötter, förmodligen nostalgiska. På landet finns inte minst djuren och den enda ägandenjutning en socialist kan instagramma utan att tappa meningsfränder: ett eget boningshus.

Men efter några år som husbonde har stressplågan inte upphört. Det som skulle bli bättre har blivit värre. Vad är skälet till att livet på landet blev ruschigt? Att det inte blev det reducerade klimatavtryck som var tänkt? Dags att syna de föreställningar och etiska synsätt som förde familjen ut från staden. För författaren är landet lika med att hålla djur. Djuren är själva lockelsen med livet på landet. Djuren framstår till och med intressantare än sambon och barnen. Tupparna

Fritz och Fritiof, ankorna Vandana och Shiva, lammen och fåren – andningshål från barnlarm och barnstress.

Men bokens föreställning om meningen med landet innebär inte bara att hålla djur och njuta deras närvaro, djuren ska även dödas. Här utvecklas, kanske inte ett djurförakt, men en emotionell stumhet som får själva akten att dra ut på tiden. Och därmed gör den oavsiktligt och onödigt grym.

En tragisk terapisesession av urtida maskulinitet: Jag kan skaffa dig, namnge dig, klappa dig, mata dig, jag kan säga mig vara tvungen att döda dig. Jag kan tänka ut ett rättfärdigande för mina handlingar som vore de nödvändiga. Blir jag skickligare i själva utförandet utgör mitt dödande inte ens något olagligt.

Slakten och jakten uppfattas som naturlig och därför rätt. Medan alternativet (processat) ”kött” tillagat av bönor inte anses naturligt och därför inte tillräckligt rätt. Samtidigt som landetlivet präglas av modern teknologi: gårdens tvättmaskin och diskmaskin, gårdens datorer och mobiler. Varpå frågan uppstår: Vad är skälet till att just relationen till djuren ska vara en antimodernitet? Handlar det om en reflexartad protest mot allas vår progressivt androgyna kultur?

Den kultur som paradoxalt men underbart bryter mot det handgripliga dödandet, manifesterat i de fria konsterna och idrotten med metaforen ”Yes! You killed it!” där utövaren får till det utan att någon har gått åt på riktigt.

Stamkrig, stupstock och ättestupa, utsättande av barn i skogen, makas omyndighet med mera var en gång sedvänjor som ansågs ursprungliga och därför naturliga. Men vi traderar dem inte längre därför att vi förstår att vi kan välja bort dem. Att dåtid inte automatiskt rättfärdigar nutid.

Varför då detta krystade upprätthållande av våldet mot djuren? Skildringarna av hur gårdens barn bjuds att åse slakt som vore åskådandet bra för dem får en att undra: Vad händer med barn som lär sig att våld mot svagare är förebildligt? Vilka krafter är i görningen när vuxna inte försöker undvika våld? Här finns forskningsresultat att omedelbart tillägna sig (National link coalition och Holmberg & Lillieskölds Se sambandet).

Allt som människor skapar, från cyklar och tandborstar, bilar och tåg, till rymdfarkoster, elektricitet, preventivmedel, även kärnkraft, uttrycker mänsklig natur. I denna natur ingår förmågan att besluta hur det vi skapar ska användas – om det ska användas. Att ta etisk ställning eftersom vi både är en del av naturen och överskrider den, och därför har ansvar för den. Som vi har ansvar gentemot andra varelser.

En våldsfri relation till djur, att låta dem vara, har aldrig tidigare varit så tillgänglig, behövlig och bevisat naturvänlig som den är i dag: vegomatkultur, femhundra kilo. Lacto-ovo, tolvhundra kilo. Slaktmatskultur, artonhundra kilo koldioxidkvivalenter per år och person (Chalmers 2015). Vilken matkultur verkar bäst att välja i pandemitider när källan till problemet (zoonoser) återfinns

i den nu globalt spridda vanan att äta slaktkött? Och när vegokost kan minska risken att bli svårt covidsjuk med 73 procent (*British Medical Journal* 2021)?

Trots att det jordade livet i Jonstads bok påminner om Thoreaus befinner sig dess etik och budskap långt ifrån Thoreaus genomskådande av gastronomins socialpolitiska roll. Som när Thoreau ekar föregångaren Joseph Ritsons *On abstinence from animal food as a moral duty* från 1802: ”Jag sade vidare att jag varken använde mig av kaffe eller te, smör eller mjölk och inte heller kött. Det enda sanna Amerika är det land där du är fri att välja ett sådant levnadssätt som gör att du kan klara dig utan dessa, ett land där staten inte bemödar sig om att tvinga dig att stödja slaveriet, kriget och andra onödiga kostnader som direkt eller indirekt härrör från bruket av kaffe, te och kött” (s 250 i Peter Handbergs översättning av *Walden* från 2006).

Ja, varför är inte landet lika gärna en modernitet av genomtänkta val? Föreställningen om vad livet på landet kräver – det ultimata bedrägeriet sköta för att slakta – visade sig leda till stress. Kanske var resultatet inte bara turligt utan också ett varsel om att vi inte gärna vill stödja näringar som innebär slaveri och död. En maning om att det är tid att vi börjar befria oss från våra daterade föreställningar om landet och staden och förorterna.

Kanske rentav barnen och sambon i experimentet gjorde relationsrevolution: vind- och soldrivna växthus och maskiner som framställer exempelvis vegokött, vänderotskaffe, växtmjölk och växtsmör utan bekämpningsmedel. Bredvid, eventuellt, ett antal kärt ompysslade hästar och kor, som betar och idisslar, och grisar som bökar, till nytta för jorden och odlingarna och artmångfalden tills de levt hela sin livslängd.

Lisa Gålmark

Syre Under ytan 1/10 2021